

GEMİ ACENTELERİ HAKKINDA YÖNETMELİK İLE GETİRİLEN DÜZENLEMELER VE DEĞERLENDİRME

*Doç. Dr. S. Didem ALGANTÜRK LIGHT**

I. Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğin Yasal Dayanağı ve Amacı

10.8.1993 tarihli ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin değişik(g) bendine dayanılarak hazırlanmış bulunan Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik, 31.10.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir¹.

Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğin yasal dayanağı olan ve Denizcilik Müsteşarlığı'nın görevlerini düzenleyen Denizcilik Müsteşarlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin değişik (g) bendi gereğince², Denizcilik Müsteşarlığı;

a) ilgili tanınmış güvenlik kuruluşları ile acentelik, brokerlik ve komisyonculuk işlerini yapan veya yapacak olan gerçek ve tüzel kişilerin yeterli şartlarını ve hizmet esaslarını belirler,

b) ilgili tanınmış güvenlik kuruluşları ile acentelik, brokerlik ve komisyonculuk işlerini yapan veya yapacak olan gerçek ve tüzel kişilere tarifesine göre alınacak bedel karşılığında izin belgelerini verir ,

c) ilgili tanınmış güvenlik kuruluşları ile acentelik, brokerlik ve komisyonculuk işlerini yapan veya yapacak olan gerçek ve tüzel kişilerin denetimini yapar.

Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğin 1.maddesinde, Yönetmeliğin

* İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

¹ R.G. 31.10.2005 T., S. 25982.

² 10.8.1993 T. ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin (g) bendi, Anayasa Mahkemesinin 13/11/2001 tarihli ve E.2001/413, K.2001/351 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Söz konusu Karar, 27.12.2002. tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten sonra, 2.3.2005 T. ve 5310 sayılı Denizcilik Müsteşarlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 1. maddesinde "...bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir..." hükmüne istinaden 10.8.1993 T. ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. maddesinin değişik (g) bendi bugünkü şeklini almıştır. <http://proje.basbakanlik.gov.tr/mevzuat>, 15.10.2005.

amaçları gemi acentelerinin mevzuat ve uluslararası denizcilik kurallarına uygun olarak düzenli ve verimli bir şekilde faaliyet göstermelerinin sağlanması, etkin hizmet temini için gerekli olan yüksek düzeyde bir profesyonel eğitim ve denetimin geliştirilmesi, mali bakımdan sağlam ve istikrarlı gemi acentelerinin çalışmasının teşvik edilmesi, yeterlik şartlarının ve hizmet esaslarının belirlenerek, izin belgelerinin düzenlenmesi olarak belirlenmiştir.

II. Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik'te Yer Verilen Tanımlar

Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik'te yer verilen bazı kavramlara açıklık getirilmesi amacıyla bunların tanımlamaları, 4. madde de yapılmıştır. Bu düzenleme gereğince;

- **İdare:** Denizcilik Müsteşarlığı'dır.
- **Gemi acentesi:** Yaptıkları anlaşmalar ile, gemi sahibi, kaptanı, işleteni veya gemi kiralayanı nam ve hesabına yük veya yolcu toplayan ve gönderen, bilgi veren, bir geminin alım veya satımı veya kira akdinin hazırlığını yürüten ve gerçekleştiren, sahasına giren tüm hizmetleri gören ve temsil ettiği gerçek ve tüzel kişilerin üçüncü kişi ve kuruluşlara karşı haklarını koruyan ve bu kişiler ve kuruluşlara karşı yükümlülüklerini yerine getiren ve kazanç amacıyla hareket eden ticari işletmelerdir.
- **Sorumlu müdür:** Acentelik sahasına giren her türlü işleri ve hukuki işlemleri, acentelik yetki belgesi sahibi olan gerçek veya tüzel kişilik adına yapmak ve gemi acentesi ünvanını kullanma hakkı bulunan personeldir.
- **Gemi acentesi yetkili personeli:** Liman, gümrük, sahil sağlık ve emniyet idareleri ile gemi acentesinin merkez işyeri ve şubelerinde gemi acentesi sorumlu müdürü adına, gerekli iş ve işlemlerin takibini yapmak üzere görevlendirilen personeldir.
- **Acente anlaşmaları:** Tarifeli sefer yapılan hatlar için gemi sahibi, işleticisi veya kiralayanı tarafından verilmiş vekaletnameler veya akdedilmiş sözleşmelerdir. Tarifesiz sefer yapan gemiler için ise, gemi sahibi, kaptanı, işleticisi ve kiralayanı tarafından yapılmış mukaveleleri, faks, elektronik posta gibi iletişim araçları ile veya doğrudan verilmiş vekaletnameler acenta anlaşmaları olarak kabul edilmektedir.

Yönetmeliğin 21. maddesinin 1. fıkrası gereğince, acentelik anlaşmalarının TTK.'nin 118. maddesi hükümlerine göre, tekel alanının yer ve bölge kapsamının kesin olarak belirlenmesi gereklidir. Aksi yazılı olarak kararlaştırılmış olmadıkça, bu tekel alanlarında, aynı işlem için gemi sahibi veya işleten, her bir gemisi için birden fazla acente tayin edemez. Ancak, bir gemiye yönelik farklı türlerde acentelik hizmeti verilmesi ge-

rektiği hallerde, her farklı acentelik hizmeti için sadece bir acente olmak üzere, birden fazla acente tayin edilebilir.

- **Tali acentelik:** Gemi sahibi, kaptanı, işleticisi veya kiralayanı tarafından geminin acentesi olarak tayin edilen merkez acentesi nam ve hesabına verilen acentelik hizmetleridir.
- **Sicil:** Gemi acente ve şubeleri ile ilgili personelin, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından belirli usul ve esaslarda tutulan kayıtlarıdır. Yönetmelik gereğince, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından gemi acentelerinin, şubelerinin ve bunların sorumlu müdürleri, müdür yardımcıları ile gemi acentesi yetkili personelinin düzenli olarak sicillerinin tutulması ve bunlara bir sicil numarası verilmesi öngörülmektedir. Gemi acenteleri ile şubelerinin sicil numarası yetki belgesinde, sorumlu müdürler ve müdür yardımcıları ile gemi acentesi yetkili personelinin sicil numaraları ise kimlik belgelerinde gösterilir. Gemi acenteliği yetki belgesi almış olan gemi acentelerinin ticaret unvanları ve Denizcilik Müsteşarlığı'nca gerekli görülen diğer sicil bilgileri Denizcilik Müsteşarlığı'nın internet sitesinde yayımlanır³.
- **Gemi:** Adı, tonilatosu ve kullanım amacı ne olursa olsun, denizde ve iç sularda kürekten başka bir aygıtla yola çıkabilen deniz aracıdır⁴.
- **İşleten:** Geminin mülkiyeti kendisine ait olsun ya da olmasın, bir geminin zilyetliğine sahip ve gemiyi teknik ve/veya ticari açıdan çalıştıran gerçek veya tüzel kişidir.
- **Bilgisayar sistemi:** Müsteşarlık merkez ve taşra birimlerini kapsayan yerel veya geniş alan ağı ile birbirine bağlı entegre bilgisayar sistemidir. Denizcilik Müsteşarlığı, kendilerine müracaat eden gemi acentelerinin Müsteşarlığa ait bilgisayar sistemine veri girişinde bulunabilmeleri için kullanıcı kodu ve şifre verir. Bunların ticaret unvanı ve vergi numaraları bilgisayar sistemine tanıtılır ve ayrıca bu kişilerin isim ve vergi numaralarını içeren liste Denizcilik Müsteşarlığı'nın ilgili birimlerine duyurulur. Gemi acentelerinin, bilgisayar sistemine veri girişi yapacakları konularının kapsamı ve uygulamaya ilişkin diğer usul ve esaslar Denizcilik Müsteşarlığı tarafından belirlenir⁵.
- **Deniz Ticaret Odaları:** İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz

³ Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik mad.19.

⁴ Yönetmelikte yer verilen "gemi" tanımı, 10.6.1946 T., 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Kanunu'nun 1 (a) maddesinde yer alan tanım ile aynı doğrultuda düzenlenmiştir.

⁵ Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik mad. 20.

Bölgeleri Deniz Ticaret Odası ile Mersin Deniz Ticaret Odası'dır.

III. Gemi Acentası Yetki Belgesi ve Özellikleri

A. Gemi Acentası Yetki Belgesinin Tanımı

Yönetmeliğin 5. maddesi gereğince, bir gemi acentesi, TTK. hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından verilen çalışma izni ve bu çerçevede düzenlenen bir yetki belgesi ile faaliyet gösterebilir. Denizcilik Müsteşarlığı tarafından verilen bu belgeye, "gemi acenteliği yetki belgesi" adı verilir.

Gemi acenteliği yetki belgesi almak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, Denizcilik Müsteşarlığı'na hitaben yazılmış ve maktu olarak hazırlanmış başvuru formunu doldurmak ve Yönetmelik gereğince belirlenmiş belgeleri de eklemek suretiyle başvurularını yaparlar⁶. Denizcilik Müsteşarlığı, yapılan başvuruları bir ay içerisinde değerlendirir ve Yönetmelik gereğince belirlenen koşulları sağlayanlara gemi acenteliği yetki belgesi verir. Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte faaliyette olan gemi acenteleri ise, bu Yönetmeliğin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde Yönetmelik hükümlerine göre yet-

⁶ *Gemi acenteliği yetki belgesi başvuru formu ekinde istenen bilgi ve belgeler şunlardır; 1) firmanın kuruluşunun yayımlandığı Ticaret Sicili Gazetesi. 2) Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan gerçek kişi veya tüzel kişi yöneticilerinin noter onaylı nüfus kağıdı örnekleri. 3) gerçek kişi veya tüzel kişiliği temsile yetkili yöneticilerin imza sirküleri. 4) gerçek kişi, tüzel kişi kurucu ortakları ve tüzel kişiliği temsile yetkili yöneticilerin Cumhuriyet Savcılığı'ndan alacakları iyi hal belgeleri. 5) yetki belgesi süresince gemi acenteliği yapmasına elverişli bir büronun, araç, gereç ve haberleşme araçlarının noter kanalıyla taahhüt edildiğini gösterir belge. 6) merkez ve/veya şubeler için ilgili belediye başkanlığından alınmış işyeri açma izin belgesinin onaylı örneği. 7) merkez ve/veya şubeler için iş yerine ait kira sözleşmesi veya tapusunun noter onaylı örneği. 8) yetki belgesi ve kimlik belgesi ücretlerinin yatırıldığını gösteren banka dekontu. 9) Denizcilik Müsteşarlığı tarafından gerekli görülecek diğer bilgi ve belgeler; Sicile kayıt ve kimlik belgesi başvurusu için gerekli belgeler ise; ilk defa gemi acentesi yetkili personeli olarak göreve başlayacaklar için: 1) acente aracılığıyla iletilecek dilekçe. 2) Cumhuriyet Savcılığı'ndan alınacak sabıka kaydı belgesi. 3) onaylı nüfus cüzdanı örneği ve T.C. Kimlik Numarası. 4) ikametgah belgesi. 5) öğrenim durumunu gösterir belgenin onaylı örneği. 6) 3 adet (4.5 x 6) boyutunda renkli fotoğraf. 7) 17. madde uyarınca verilen sertifika belgesinin onaylı örneği. 8) Denizcilik Müsteşarlığı tarafından gerekli görülecek diğer bilgi ve belgeler gerekmektedir. Yönetmeliğin 8. maddesi kapsamında ilk defa sorumlu müdür olarak göreve başlayacaklar için ise; 1) acente aracılığıyla iletilecek dilekçe. 2) Cumhuriyet Savcılığı'ndan alınacak sabıka kaydı belgesi. 3) onaylı nüfus cüzdanı, T.C. Kimlik Numarası. 4) ikametgah belgesi. 5) öğrenim durumunu gösterir belgenin onaylı örneği. 6) 3 adet (4.5x 6) boyutunda renkli fotoğraf. 7) geriye dönük son 36 aylık döneme ait SSK bordrosu. 8) müracaat tarihi itibarıyla son üç yıla ait görev yaptığı acente işletmelerindeki hizmet süresini, görev unvanını belirtir ilgili firma ya da firmaların kaşeli ve yetkili imzalı yazıları gerekmektedir, www.denizcilik.gov.tr/mevzuat, 31.1.2006*

ki belgesi almak zorundadırlar⁷.

B. Gemi Acentesi Yetki Belgesi Talebinde Bulunan Bir Gemi Acentesinde Aranan Nitelikler

Yönetmelik gereğince, gemi acentesi yetki belgesi talebinde bulunan bir gemi acentesinde aranan nitelikler, yetki belgesi talep eden “başvuru sahibi”, “yetkili personel”, “sorumlu müdür” ve “işyeri” bakımından ayrı ayrı incelenerek değerlendirilmiştir:

1. Yetki Belgesi Talep Eden “Başvuru Sahibi” Bakımından

Yönetmeliğin 6. maddesi gereğince, yetki belgesi talep eden başvuru sahibinin gerçek veya tüzel kişi olmasına bağlı olarak aranan nitelikler şunlardır;

a) *Başvuru sahibinin gerçek kişi olması halinde*, bu kişinin Türk vatan-daşı olması, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olması, taksirli suçlar ve aşağıda sayılan suçlar dışında, tescil edilmiş hükümler hariç olmak üzere hapis veyahut affa uğramış olsalar bile Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla, basit ve nitelikli zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suç-tan veya kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma ve devlet sırlarını açığa vurma suçlarından hükümlü bulunmaması gereklidir.

b) *Başvuru sahibinin tüzel kişi olması halinde*, tüzel kişiliğin TTK.’nda düzenlenen şirket türlerinden biri olması ve TTK. hükümlerine göre usulüne uygun olarak kurulmuş bulunması, şirket ana sözleşmesinde gemi acenteliği faaliyetinin belirtilmiş olması, şirket kurucu ortaklarının, yönetim kurulu üyelerinin, sorumlu müdürün ve varsa müdür yardımcısının, Yönetmeliğin 6. maddesinin (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan cezalar ve suç-lardan hükümlü olmaması zorunludur.

2. Gemi Acentesi “Yetkili Personeli” Bakımından

Yönetmeliğin 7.maddesi gereğince, yetki belgesi talep eden gemi acente-sinin yetkili personelinin, Yönetmeliğin 6. maddesinin (a) bendinde aranan şartları taşıması, 17. maddesi uyarınca gemi acentesi yetkili personeli olma hakkını kazanmış olması, 18. maddesi uyarınca adına kimlik belgesi tanzim edilmiş olması ve en az lise veya dengi okul düzeyinde bir okulu bitirmiş olması gereklidir.

3. Gemi Acentesi Sorumlu Müdür Bakımından

Yönetmeliğin 8. maddesi gereğince, gemi acentelerinin merkez işyerle-

⁷ Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik Geçici mad.1.

rinde sorumlu müdür çalıştırılması zorunludur. Sorumlu müdür olarak atanacak personelin Yönetmeliğin 6. maddesinin (a) bendinde aranan şartları taşıması ve sicile kayıtlı olarak en az üç yıl süreyle gemi acentesi yetkili personeli unvanıyla çalışmış bulunması gereklidir. Adına acentelik yetki belgesi düzenlenen kişiler, sorumlu müdürlük görevini kendilerinin yürüteceğini beyan etmeleri halinde, bu kişiler de aynı şartlara tabidir. Gemi acenteleri, sorumlu müdüre yardımcı olmak üzere işyerlerinde ayrıca müdür yardımcısı çalıştırabilirler. Ancak, atanacak müdür yardımcısı da sorumlu müdür olabilme şartlarına haiz olmalıdır.

Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte bir gemi acentesi işletmesinde sorumlu müdür, müdür yardımcısı veya acente yetkili personeli olarak görev yapanların hakları saklıdır. Bu kişiler, talepleri üzerine gerekli bilgi ve belgeleri ibraz etmek kaydıyla sicile kaydedilir⁸.

Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce⁹;

a) en az lise veya dengi okul düzeyinde bir okulu bitirmiş olmak kaydıyla denizcilik ile ilgili kamu veya özel kuruluşlarda veya bir acente yanında en az üç yıl mesleki deneyim sahibi olanlar,

b) denizcilik eğitimi veren bir yüksek öğrenim programından mezun olmak kaydıyla en az bir yıl süreyle mesleki deneyim sahibi olanlar, bu hizmetlerini belgelendirmiş olmak ve bu Yönetmeliğin 6. maddesinin (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde belirtilen şartları haiz olmak kaydıyla, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Denizcilik Müsteşarlığı'na müracaatları halinde sorumlu müdür olma hakkını kazanırlar.

4. Gemi Acenteliği Faaliyetlerinde Bulunulacak “İşyeri” Bakımından

Yönetmeliğin 9. maddesi gereğince, gemi acenteliği faaliyetlerinde bulunabilecek nitelikte bir iş yerinin olması ve bu iş yerinin faaliyetlerini sürdürebileceği internet bağlantılı bilgisayar, telefon ve faks gibi hizmete uygun haberleşme araçları ile donatılmış bulunması zorunludur.

C. Gemi Acentesi Şube Yetki Belgesi

Yönetmeliğin 10. maddesi gereğince, gemi acenteleri, yurt içinde ve yurt dışında sürekli veya geçici şubeler açabilirler. Denizcilik Müsteşarlığı, yurt içindeki her bir şube için ayrı ayrı hazırlanan “*gemi acentesi şube yetki belgesi*” vermeye yetkilidir. Gemi acentelerinde aranan şart ve kuruluş esasları, sorumlu müdür istihdamına ilişkin zorunluluk hariç, kurulacak şubeler için

⁸ Gemi Adamları Hakkında Yönetmelik Geçici mad.2.

⁹ Gemi Adamları Hakkında Yönetmelik Geçici mad. 3.

de geçerlidir. Ancak şubelerde en az bir gemi acentesi yetkili personeli çalıştırılması zorunludur. Şubelerin levhalarında, antentli kağıtlarında, mühür ve kaşelerinde bağlı oldukları merkezlerin belirtilmesi gereklidir.

D. Gemi Acentesi Yetkili Personelin Eğitimi

Yönetmeliğin 17. maddesi gereğince, gemi acentesi yetkili personeli olmak isteyen adayların, yılda en az bir defa açılacak eğitim seminerlerine katılmaları ve bu eğitim sonunda yapılacak sınavda başarılı bulunmaları gereklidir. Sınavda başarılı olanlara Denizcilik Müsteşarlığı tarafından sertifika verilir.

Bir gemi acentesi işletmesinde gemi acentesi yetkili personeli olarak çalışanların, yılda en az dört defa düzenlenecek yenileme eğitimlerine, sertifika tarihinden itibaren dört yılı geçirmemek kaydıyla en az bir defa katılmaları zorunludur. Daha sonraki yenileme eğitimlerine katılabilme süresi, son alınan eğitimden itibaren dört yıldır. Eğitim programlarına katılmadığı tespit edilen gemi acentesi yetkili personelinin, sorumlu müdür ve müdür yardımcılarının kimlik belgeleri yenilenmez.

Çalışma usul ve esasları Denizcilik Müsteşarlığı tarafından belirlenen Gemi Acenteliği Eğitim Komisyonu, gemi acentesi yetkili personelin eğitim programlarını hazırlar ve bu programların sürelerini, uygulamalarını, sınav komisyonunun oluşturulmasını, ücretlendirilmesini ve sınava ilişkin usul ve esasları tespit eder. Komisyonun sertifika eğitim programı ve sınav esasları Deniz Ticaret Odaları tarafından yürütülür.

Yönetmeliğin 18. maddesi gereğince, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından bu hükümler uyarınca sorumlu müdür, müdür yardımcısı veya gemi acentesi yetkili personeli olma hakkını kazananlardan, sicile kayıtlı olarak bir gemi acentesi işletmesinde çalışanlara, görev yaptıkları acente işletmesi adına acentelik faaliyetlerini yürütme yetkisi verildiğini gösteren bir kimlik belgesi verilir. Bu belgenin süresi dört yıldır ve süresi biten kimlik belgeleri, ilgililerin müracaatları halinde yenilenir.

Yönetmeliğin 18. maddenin 3. fıkrası gereğince, bir gemi acentesinde çalışan sorumlu müdür, müdür yardımcısı veya gemi acentesi yetkili personelinin herhangi bir nedenle görevinden ayrılması veya görevinin sona ermesi halinde, kimlik belgelerini görev yaptıkları acenteye teslim etmeleri zorunludur. İlgili acenteler tarafından bu kimlik belgeleri Denizcilik Müsteşarlığı'na veya acentenin bulunduğu yere en yakın liman başkanlığına en geç yedi gün içinde teslim edilmesi gerekir. Yönetmeliğin 8. maddesinin 2. fıkrası kapsamında bulunanlardan sorumlu müdürlük görevi sona erenlerin, kimlik belgelerini doğrudan Denizcilik Müsteşarlığı'na veya acentenin bulunduğu yere en yakın liman başkanlığına teslim etmeleri zorunludur. Kim-

lik belgesini iade eden sertifika sahipleri, en son katıldıkları yenileme eğitimine katılma tarihinden ve ilk defa sertifika alanların ise, sertifikayı teslim aldıkları tarihten itibaren dört yıl geçmiş olması halinde, yeniden kimlik belgesi almak için yaptıkları başvuruları ancak yenileme eğitimine katılmaları halinde değerlendirilir.

E. Gemi Acentası Yetki Belgesinin İptali ve Sonuçları

Gemi acentası yetki belgesinin iptali için, Yönetmeliğin 14. maddesindeki nedenlerden birinin gerçekleşmiş olması gereklidir. 14. madde gereğince, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından gemi acentesi yetki belgesi üzerinde tahrifat yapıldığı, başvuru formu veya ekli belgelerden herhangi birinde yetki belgesi alabilecek şekilde yanlış ve yanıltıcı bilgilerin beyan edildiği tespit edilen acentelere ihtarında bulunulur. Ayrıca başvuru sahibi gerçek kişi veya tüzel kişilerin temsilcileri hakkında gerekli kanuni işlemlerin başlamasını teminen durum adli mercilere bildirilir. Denizcilik Müsteşarlığı'na yapılan ihtarın gereklerini 14 gün içinde yerine getirmeyen acentelerin yetki belgeleri iptal edilir.

Ayrıca,

- a) 6. madde de belirtilen şartları sonradan kaybedenlerin,
- b) 11. maddenin 1. fıkrasının (a) bendine aykırı hareket edenlerden, bu husus ihtar edildikten sonra aynı bent hükmünü yeniden ihlal edenlerin,
- c) diğer hükümlerine aykırı hareket edenlerden, bu husus ihtar edildikten sonra otuz gün içinde gereğini yerine getirmeyenlerin,
- d) son bir yıl içinde üçten fazla ihtar alanların,
- e) deniz ticaret odaları tarafından üyelikten geçici olarak çıkarılanların,
- f) kendi rızası ile faaliyetine son vereceğini Denizcilik Müsteşarlığı'na bildirenlerin yetki belgeleri iptal edilir.

Yönetmeliğin 14. maddesinin (b) bendinin (1), (2) ve (3) numaralı alt bentlerinde belirtilen durumlardan dolayı yetki belgesi iptal edilen acenteye, iki yıldan önce yeniden acentelik yapma izni verilmemektedir. Bu süre sonunda yeniden yetki belgesi almak isteyenler ise, ilk defa yetki belgesi alma hükümlerine tabidir¹⁰.

Yetki belgesi almadan faaliyet gösteren gemi acenteleri ile yetki belgesi iptal edilen acentelerin faaliyetleri, ilgili liman başkanlığının talebi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından derhal durdurulur ve haklarında

¹⁰ Gemi Adamları Hakkında Yönetmelik mad.15.

gerekli kanuni işlem yapılmasını teminen durum adli mercilere bildirilir¹¹.

F. Gemi Acentesi Yetki Belgesi ve Kimlik Belgesi Ücretleri

Yönetmeliğin 22. maddesi gereğince, gemi acenteliği yetki belgesi, gemi acenteliği şube yetki belgesi ve kimlik belgeleri karşılığında alınacak ücretleri gösteren tarife ile ödemeye ilişkin hususlar, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından belirlenerek duyurulur¹².

IV. Gemi Acentelerinin Sorumluluğu

A. Sorumluluğun Kapsamı

Gemi acentelerinin sorumluluğu, Yönetmeliğin 11. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme gereğince, gemi acenteleri, uluslararası denizcilik kurallarına, kanun, yönetmelik ve ilgili diğer mevzuata uygun hizmet vermesine, iş ahlakı ve mesleki dürüstlüğe uymak zorundadırlar. Gemi acenteliği yetki belgesi olmayan acenteler, tali acente olarak atayacakları gibi, tali acentenin sorumluluğu merkez acentenin verdiği vekaletname ile sınırlıdır. Ayrıca, gerçek kişiye ait gemi acentelerinin sahipleri veya müdürleri veya tüzel kişilere ait gemi acentelerin yetkili yöneticileri, başvuru formu ve ekleri ile yetki belgelerinde yazılı hususlarda meydana gelecek değişiklikleri, değişiklik tarihinden itibaren otuz gün içinde Denizcilik Müsteşarlığı'na yazılı olarak bildirmekle yükümlüdürler.

B. Yasak Olan Faaliyetler

Yönetmeliğin 12. maddesi gereğince, gemi acenteleri

- a) yetki belgesi almadan veya belgedeki yazılı koşullara aykırı olarak acentelik yapamazlar.
- b) kimlik belgesiz sorumlu müdür ve müdür yardımcısı ile gemi acentesi yetkili personeli çalıştıramazlar.
- c) gerçeğe aykırı ve yanıltıcı tanıtma ve reklam yapamazlar.
- d) faaliyetlerinde haksız rekabet yaratacak işlemlerde bulunamazlar.
- e) temsil ettikleri gemilere yönelik doğrudan veya dolaylı olarak, her ne surette olursa olsun kılavuzluk, römorkörcülük ve palamar hizmetlerini ve ayrıca acentelik sözleşmesinde belirtilmedikçe yükleme ve boşaltma hizmetlerini, kendi nam ve hesaplarına veremezler.

Limana işletmeciliği yapan kuruluşlar ise, kendilerine ait veya ortağı ol-

¹¹ Gemi Adamları Hakkında Yönetmelik mad. 16.

¹² İlgili tarife hakkında bkz., www.denizcilik.gov.tr , 31.1.2006.

dukları yahut tayin ettikleri acenteler dışındaki diğer acentelerin, limanlarında serbestçe acentelik faaliyetlerinde bulunmalarını engelleyemezler.

C. Gemi Acentelerin Denetimi

Yönetmeliğin 13. maddesi gereğince, Denizcilik Müsteşarlığı gemi acentelerinin Yönetmeliğe uygun hareket edip etmediklerini her zaman denetleme yetkisine sahiptir. Bu denetim sonucunda, Yönetmelik hükümlerine aykırı fiilleri tespit edilen acenteler hakkında 14. madde hükümleri uygulanır. Ayrıca Denizcilik Müsteşarlığı, acentelerin tespit edilen fiil ve buna göre yapılan işlemlere ilişkin hazırladığı dosyayı, 1.6.2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu¹³ gereğince mesleki ceza ve müeyyidelerin uygulanması için acentelerin kayıtlı buldukları deniz ticaret odalarına gönderir.

D. Gemi Acenteleri Hizmetlerinin Ücretlendirilmesi

Yönetmeliğin 21. maddesi 1. fıkrası gereğince, gemi acenteleri verdikleri acentelik hizmetlerine ilişkin olmak üzere belirlenen ve onaylanan gemi acenteliği hizmetleri ücret tarifesi hükümlerine uymak zorundadırlar. Gemi de taşınan eşya veya yolcuya ilişkin her türlü vergi, resim, harç, pul giderleri ile gemi ve yükün mevzuata uygun olmaması nedeniyle ödenmesi gereken giderler, navlun tahsili ve havale giderleri, donatan, işleten veya kaptanın onayı alınmak suretiyle donatan, işleten ve gemi personeli adına yapılan ödemeler acentelik ücretine dahil değildir.

E. Gemi Acentelerinin Belge ve Ticari Defterleri Muhafaza Etme Zorunluluğu

Gemi acenteleri, ilgili mevzuata göre tutmaya mecbur oldukları ticari ve kanuni defterlerini acentelik vekaletname ve sözleşmelerini, acentelik hizmetleri kapsamında yazdıkları ve teslim aldıkları mektup, faks, elektronik posta, telgraf ve benzeri belgelerle düzenledikleri fatura, makbuz ve masraflarına ilişkin belgelerin asıllarını ve örneklerini özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydı ile beş yıl süre ile muhafaza etmeye mecburdur. Ayrıca bu belge ve defterleri, Denizcilik Müsteşarlığı'nın merkez denetim elemanları ile yetkili memurlarına göstermeye, incelenmesine, denetlenmesine izin vermeye ve gerektiğinde yazılı istek üzerine, bunları Denizcilik Müsteşarlığı'na ibraz etmeye mecburdurlar¹⁴.

Gerçek kişi olarak hizmet veren gemi acenteleri, gördükleri hizmet karşılığında elde edecekleri her türlü gelir için temsil ettikleri kişi ve kuruluşlar

¹³ RG 1.6.2004 T., S. 5174 .

¹⁴ Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmelik mad. 21/2.

adına ilgili mevzuatına göre gerekli belgeyi düzenlemek zorundadır. Bu kişilerin yaptıkları hizmet karşılığında başka bir şirket veya kişi fatura, makbuz veya benzeri belge düzenleyemez.

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda incelenen, Gemi Acenteleri Hakkında Yönetmeliğe ilişkin değerlendirmemizi şu şekilde sıralayabiliriz;

1. “Acentelik” ile ilgili hükümler TTK.’nun Birinci Kitap, Sekinci Fasıllık, 116-134. maddelerinde düzenlenmiştir¹⁵. TTK.’nun 116 maddesinde acente kavramı tanımlanmış olup, bu tanım gereğince, “ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tabii bir sıfat olmaksızın bir mukaveleye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimi bir surette ticari bir işletmeyi ilgilendiren akitlerde aracılık etmeyi veya bunları o işletme adına yapmayı meslek edinen kimseye acente” denir. Acentelik, “aracı acentelik” ve “sözleşme yapma yetkisine haiz acentelik” olarak ikiye ayrılır¹⁶.

Yönetmeliğin 4. maddesinde yer verilen “gemi acentesi” kavramı ise, TTK.’undan farklı olarak gemi acentesinin, “gemi sahibi, kaptanı, işleteni veya gemi kiralayanı nam ve hesabına yük ve yolcu toplayan ve gönderen”, “bir geminin alım/satımı veya kira akdinin hazırlığını yürüten ve gerçekleştiren” ve “sahasına giren tüm hizmetleri görmeyi” hizmet edinen kimse olarak tanımlanmıştır¹⁷. 4. maddede yer alan, bu tanım, hukuken doğru bir tanım değildir. Zira, 4. madde de belirtilen hususlar, bir gemi acentesi tanımının unsurları değil, bir gemi acentesinin faaliyetleridir. Yönetmelik ile, bir gemi acentesinin faaliyetleri belirlenmek isteniyorsa bu faaliyetler, ya Yönetmelik’te ayrı bir madde olarak örneğin “Faaliyet Alanı” başlığı altında veyahut TTK.’nun 116 ve devamı maddeleri esas alınmak suretiyle gemi acentesinin tanımı yapılarak, faaliyetler de bu tanım altında gösterilmesi gerekirdi.

15 Acenteler TTK.’nun dışında, Sigorta Murakebe Kanunu’nda sigorta acenteleri, Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu’nda seyahat acenteleri ve Sermaye Piyasası Kanunu’nda aracı kurum acenteleri olarak düzenlenmektedir. TANGÜN, K.; Navlun Komisyoncusu, İstanbul 2000 (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), sh. 6. dipn.152

16 KENDER, R.; Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 8.B, İstanbul 2005, (kıs. KENDER, Sigorta), sh. 92 vd Sigorta sh. 94.

17 Özellikle sefer charter sözleşmelerinde yer alan klotlar gereğince acentelerin taşıyan veya charterer tarafından yükleme ve/veya boşaltma limanları için atanması söz konusu olabilir. Örneğin, Gencon 76 Klot 13 : “her türlü halde taşıyan kendi komisyoncu yada acentesini hem yükleme hem de boşaltma limanı için tayin edebilecektir.” benzer şekilde Multiform 82 Klot 1.21; “Donatanlar boşaltma ve yükleme limanında kendi acentelerini atayacaklardır”, Mobilvoy 80 Klot 1.22; “Donatan bütün boşaltma ve yükleme limanlarında charterer adına da olabilmek üzere geminin acentesi olarak atayacaktır.”, ÜLGENER, F.; Charter Sözleşmeleri, İstanbul, 2000, sh. 549.

Ayrıca, tanımda yer alan “sahasına giren tüm hizmetleri” ifadesi hukuken yanlıştır. Acenteler bağımsız tacir yardımcılardır. Bir başka ifade ile, acenteler hizmetli değil¹⁸, bağımsız ve kendi adına çalışan ayrı bir ticari işletmedir¹⁹. Müvekkilin, bir acenteye faaliyet ve çalışma düzeni ile ilgili olarak idari nitelikte talimat vermesi mümkün değildir. Acenta ile müvekkil arasındaki sözleşme gereğince faaliyet alanları belirlenir ve Müvekkil ancak kararlaştırılmış faaliyet alanlarının tür, içerik ve şartları hakkında acenteye talimat verebilir²⁰. Acente, müvekkil adına yapmış olduğu bu faaliyetler için bir ücret isteme hakkına sahiptir²¹.

2. Yönetmeliğin 4. maddesinde “acente anlaşmalarının” tanımı yapılmış ve tarifeli ve tarifersiz sefer yapan gemiler için acenta anlaşmalarının yazılı şekilde yapılması şartı aranmıştır. Tarifeli sefer yapan gemiler için gemi sahibi, işleten veya kiralayan tarafından acenteye verilmiş vekaletnameler veya bu kişiler tarafından acente ile yapılmış sözleşmeler, “acente anlaşması” olarak kabul edilmiştir. Tarifersiz sefer yapan gemiler için ise, gemi sahibi, kaptan, işleten veya kiralayan tarafından yapılmış sözleşmeler, faks, elektronik posta gibi iletişim araçları ile gönderilmiş veya doğrudan verilmiş vekaletnameler, bir “acente anlaşması” olarak kabul edilmiştir²².

Öncelikle verilen tanımında “mukavele”, “sözleşme” ve “anlaşma” terimlerinin aynı zamanda kullanılması nedeniyle ifade bozukluğunun bulunduğu görülmektedir. Anlam bütünlüğünün sağlanması açısından tanımda sadece “acente sözleşmeleri” ifadesinin kullanılması daha yerinde olurdu.

İkinci olarak, Yönetmeliğin 4. maddesinde belirtildiği şekilde, gemi acenteliği sözleşmesinde taraf iradelerinin belli şekil kalıpları içinde açıklanmasının aranması hukuken mümkün değildir. Özel hukukumuzda sözleşmelerin şekle bağlı olmaması temel prensiptir. Bu prensibe, “şekil serbestliği

¹⁸ KENDER, R.; "Deniz Acenteliği Yönetmeliği Taslağı Hakkında", Deniz Hukuku Dergisi, Y.4, S.3-4, (kıs. KENDER, Deniz Acenteliği) sh.5.

¹⁹ "Acentelik müvekkilline sürekli bir bağlılık olmakla beraber, ancak acente onun müstahdemi değildir. Acente bağımsız bir tacir hüviyetini muhafaza eder", Y. TD. 29.3.1972, E.1257, K. 1590, ERİŞ, G.; Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C.I, 2.B., sh.526.

²⁰ ARKAN, S.; Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1993,sh. 180; TANGÜN, sh. 61.

²¹ TTK. mad.128.

²² Acente ile gemi sahibi, işleten veya kiralayan arasındaki ilişki, acentenin yetki ve görevleri acentelik sözleşmesinde düzenlenir. Sözleşmede düzenlenmeyen hususlar için TTK.'nun 116 vd. maddeleri uygulanır. Bu maddelerde bir düzenleme bulunmayan hallerde ise, TTK.'nun mad. 116/2 gereğince aracı acenteler hakkında telallik hükümleri, akit yapan acenteler hakkında komisyon hükümleri ve bunlarda da boşluk bulunması halinde vekalet hükümleri tatbik olunur, KENDER, Sigorta, sh.96.

prensibi” denir. Şekil serbesti prensibi gereğince, taraflar, iradelerini diledikleri şekilde açığa vurabilirler. BK.’nun 11. maddesinin 1. fıkrası gereğince, “*akdin sıhhati kanunda sarahat olmadıkça hiçbir şekle bağlı değildir*”. Bir başka ifade ile, kanunda bir sözleşmenin belli bir şekilde yapılması lüzumuna dair herhangi bir hüküm yoksa taraflar bu sözleşmeyi istedikleri şekilde yapabilirler²³. Acentelik sözleşmesinin geçerliliği, kural olarak şekle tabi değilse de TTK.’nun 121. maddesi gereğince acentenin müvekkili adına sözleşme akdedebilmesi müvekkilin özel ve yazılı iznine bağlıdır ve bu yetki belgesinin acente tarafından tescil ve ilan ettirilmesi de mecburidir²⁴.

3. TTK.’nun 121. maddesinde acentelerin sözleşme yapma yetkisi ilke olarak sınırlandırılmakta ve acentelik yetkisi verilmesinin kendiliğinden müvekkil adına sözleşme yapma yetkisini içermediği kabul edilmektedir²⁵. Acente ile müvekkil arasındaki yazılı sözleşme gereğince, acenteye müvekkil adına sözleşme yapma yetkisi verilmiş ise, yukarıda belirttiğimiz gibi bu yazılı sözleşmenin tescil ve ilanı gerekir. Bu durumda ise, acentenin sözleşme yapma yetkisine haiz bir acente olduğu kabul edilir²⁶.

Bu bakımdan Yönetmeliğin 4. maddesinde belirtilen şekilde bir gemi acentesinin müvekkili nam ve hesabına gemi alım/satımı veya kira sözleşmesini imzalaması için TTK.’nun 121/2.maddesi gereğince müvekkilin “**sözleşme yapma yetkisi veren**” özel ve yazılı izninin acente tarafından, hem bulunduğu yer ticaret sicilinde tescil ve Ticaret Sicil Gazetesinde ilan ettirmesi hem de Denizcilik Müsteşarlığı tarafından tutulacak acentelik işletmesinin sicil kayıtlarındaki ünvanına ait sahifeye tescil ettirmesi gerekecektir. Bu özellikle, acente ile müvekkil adına iş yapacak üçüncü kişilerin acenteye ait sicil kayıtlarını görüp inceleme fırsatı sağlayacaktır²⁷. Sözleşme yapma yetkisi veren özel ve yazılı iznin gemi acentesi tarafından tescil ve ilanın yapılmaması halinde ise, temsil edilen müvekkil bu sözleşme ile bağlıdır.

23 TEKİNAY, S./AKMAN, S./BURCUOĞLU H./ALTOP, A.; Tekinay Borçlar Hukuku, İstanbul 1993, sh. 100

24 TTK. mad. 121 “Hususi ve yazılı bir muvafakat olmadan acente, mütevekkili namına mukavele ädine salahiyetli değildir. Acentelere müvekkilleri adına akit yapma salahiyetini veren vesikaların acente tarafından tescil ve ilan ettirilmesi mecburidir.”

25 ÜNAN, S.; “539 Sayılı K. Hükümünde Karamamenin Sigorta Aracılarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, 539 Sayılı K. Hükümünde Karamamenin Değerlendirilmesi Sempozyumu, 23 Aralık 1994 Tebliğler –Tartışmalar, Sigorta Hukuku Dergisi, Y.1996, S.1, sh.73.

26 “Acentenin sözleşme yapmaya izni olmadığı ve dolayısıyla TTK.’nun 121/2. maddesine göre, tescil ve ilan da yaptırmadığı anlaşılacakla, husumet doğrudan doğruya acenteye tevcih edilebilir.”, Y. 11. HD.18.3.1991, E.2411, K. 11970, ERİŞ, sh.539.

27 ÜNAN, sh. 73.

Ancak gemi acentesinin TTK.'nun 40. maddesi gereğince hukuki ve cezai sorumluluğu mevcuttur.

4. Yönetmeliğin 4. maddesinde yer alan “işleten” tanımı hukuken doğru bir tanım olmayıp, donatan ve işleten kavramları birbirine karıştırılmıştır. TTK.'nun 946. maddesi gereğince donatan, gemisini deniz ticaretinde kullanan *gemi sahibine* denir. Aynı maddenin 2. fıkrası gereğince gerçek veya tüzel bir kişinin işleten (gemi işletme müteahhidi) olabilmesi için, başkasına ait bir gemiyi kendi adına deniz ticaretinde kullanması ve gemiyi bizzat veya kaptan marifetiyle kendi emir ve idaresi altında bulundurması, bir başka ifade ile başkasına ait bir gemi üzerinde zilyetliğinin bulunmasıdır²⁸. İşleten (gemi işletme müteahhidi), üçüncü şahıslarla olan münasebetlerinde donatan gibi sorumludur²⁹.

Yönetmeliğin 4. maddesinde tanımı yapılmış olan “işleten” kavramı yerine 4. ve 21. maddelerde “işletici”, 21. maddede “işletmeci” ifadelerine yer verilmiş olduğundan metin içinde anlam bütünlüğü sağlanamamıştır.

4. Yönetmeliğin 5. maddesinde gemi acentelerinin faaliyet göstermeleri Denizcilik Müsteşarlığı'ndan alınacak izin ve bu çerçevede düzenlenecek “Gemi Acentesi Yetki Belgesine” bağlı tutulmuştur. Bir gemi acentesi olabilmek için TTK hükümleri ve ilgili diğer mevzuatlar gereğince ticari faaliyette bulunma koşullarını yerini getirmiş gerçek ve tüzel kişi tacirlerin Yönetmelik ile ayrıca ilave koşullara ve izne tabi tutulmasının hukuki açıdan anlamakta güçlük çekmekteyiz. Nitekim gemi acentelerinin yasak olan faaliyetlerinin Yönetmeliğin 21. maddesinde düzenlenmesi de çalışma hakkına getirilen bir sınırlamadır³⁰. Anayasa'nın 48. maddesinde³¹ “çalışma hürriyeti” temel hak olarak düzenlenmiş ve yine Anayasa'nın 13. maddesi gereğince temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının ancak belirli sebeplerle ve kanunla olacağı belirtilmiştir.

Yönetmelik gereğince aranan nitelikler;
yetki belgesi talep eden başvuru sahipleri bakımından,

28 Bu ayırım Alman-Türk Hukuk sisteminde yapılmıştır. Anglo-Sakson ve Fransız Hukuklarında ise, gemi işleten kimse, malik olsun olmasın, kendisine donatan denir. Terminoloji açısından gemi işleten, malik ise "malik donatan" (ship owner), malik değilse "tasarruf sahibi donatan" (disponent owner) adı verilmektedir, TEKİL, F.; Deniz Hukuku İstanbul 2001, sh. 145.

29 ÇAĞA, T. /KENDER,R.; Deniz Ticaret Hukuku I, Giriş, Gemi Donatan, Kaptan 11. B., İstanbul 2000, sh.120-122

30 ÜNAN, sh. 77.

31 Anayasa mad. 48 " Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

gemi acentesi yetkili personeli ve yetkili personelin eğitimi bakımından,
gemi acentesi sorumlu müdür bakımından,

“işyeri” bakımından ,

“şube yetki belgesi” bakımından madde 6,7,8,9,10,17,18 maddelerinde ayrı ayrı düzenlemelere tabi tutulmuştur.

Yönetmelik gereğince “sorumlu müdür hakkını” kazanmak ve “gemi acentesi yetkili personeli” olmak için Denizcilik Müsteşarlığı’nın eğitim programlarına katılınması ve bunun sonunda yapılacak bir sınava tabi tutulması öngörülmüştür. Alınan yetki belgesinin süresi de yalnız 4 yıl ile sınırlanmıştır. Eğitim program ve sınavlarının Deniz Ticaret Odaları tarafından yürütüleceği belirtilmiş ve bu hususta oluşturulacak eğitim komisyonunun teşkili ile çalışma usul ve esasları Denizcilik Müsteşarlığı tarafından öngörülmüştür. Konusunda uzman personelin yetiştirilmesi bakımından bu düzenlemenin son derece uygun olduğunu kabul etmekle birlikte, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce gemi acentesi yetkili personeli olarak çalışanların 1 yıl içerisinde eğitime tabi tutulabilmesi için öngörülen eğitim komisyonunun çalışma usul ve esaslarının çok kısa bir süre içinde belirlenmesi gereklidir.

Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce, Geçici 3. madde (a) veya (b) şartlarının gerçekleşmesi halinde, sorumlu müdür olma hakkının eğitim alınmaksızın kazanılabileceği öngörülmüştür. Özellikle Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce, denizcilik meslek yüksek okullarından veya denizcilik fakültelerinden mezun olupta gemi acentesi yetkili personeli olarak çalışanların ise, sahip olduğu tecrübe ve çalıştığı süreler Yönetmelik gereğince nazara alınmamış ve bu kişilerin sorumlu müdürlerden farklı olarak eğitime tabi tutulması öngörülmüştür. Her ne kadar Geçici 2. maddede “bu kişilerin hakları saklıdır” şeklinde bir ifade kullanılmışsa da, hangi hakların saklı kaldığı veya bu haklarını nasıl kullanılacağı gemi acentesi yetkili personeli bakımından açık değildir.

5. Yönetmeliğin “Üçüncü Bölüm”de yer alan “Sorumluluk” başlığının ve 12.madde de yer alan “Yasaklar” başlığının “Yükümlülük”³² olarak ifade edilmesi gerekirdi Hukuk dilinde sorumluluk, tek bir anlama değil birbirinden farklı iki anlama gelmektedir. Birincisi, tazminat ödeme yükümlülüğü anlamında sorumluluktur. İkincisi ise, alacaklının borçluya ait malvarlığına el koyabilme iktidarındır. Ancak her iki anlamda kullanılırsa kullanılsın, sorumluluğun borç ilişkisinden bağımsız bir kavram olarak düşünül-

32 KENDER, Gemi Acenteliği, sh.6.

mesi söz konusu olamaz³³. Oysa yükümlülük, en geniş anlamda hukuk ve ahlâk düzenlerinin emirlerinden her birinin kişilere yüklediği görevdir³⁴.

6. Yönetmeliğin 21. maddesinde, acentelik sözleşmelerinde TTK.nun 118. maddesine göre tekel alanının yer ve bölge kapsamının kesin olarak belirlenmesinin gerekli olduğu ve taraflar arasındaki acentelik sözleşmesinde aksi kararlaştırılmak suretiyle tekelin kaldırılabilmesi açıkça belirtilmiştir. Ayrıca, 21. madde de tekel hakkının kullanılması halinde dahi bir gemiye yönelik farklı türlerde acentelik hizmetinin verilmesi durumunda, her farklı acentelik işlemleri için bir acenta olmak üzere, birden fazla acenta tayin edilebileceği öngörülerek TTK. ile uyum sağlanmıştır. Böylelikle, acentenin müvekkili olan tacir ile rekabet yapmama borcu TTK.'nun 118. maddesi doğrultusunda Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

7. Yönetmeliğin 21/2. maddesi gereğince, gemi acentelerinin belge ve ticari defterlerinin saklama mecburiyeti beş yıldır. TTK.'nun 68. maddesinde³⁵ ise, defter tutmak zorunda bulunan tacirin³⁶ ve bu işletmeye devam eden mirasçıların ticari defterlerle diğer belge ve kağıtları 10 yıl süreyle saklama mecburiyeti vardır. Yönetmelik ile getirilen 5 yıllık saklama süresi, TTK.'da öngörülen düzenlemeden daha kısa bir süre olması nedeni ile TTK. ile uyum içerisinde değildir.

8. Yönetmelik'te "**Başlangıç**" hükümlerine yer verilmemiş olmasına rağmen, sonunda "**Altıncı Bölüm**" altında "**Çeşitli ve Son Hükümlere**" yer verilmiş olması, teknik açıdan hatalı bir düzenlemedir. Ayrıca, "**Tekel hakkını**" düzenleyen, 21. maddenin 1. fıkrasının acenta sözleşmesinin tanımını veren 4. madde altında veya "**Tekel Hakkı**" başlığı altında ayrı bir madde olarak düzenlenmesinin Yönetmeliğin bütünlüğü açısından daha uygun olacağı düşüncesindeyiz.

33 TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, sh. 18.

34 TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, sh. 30.

35 TTK. mad 68/1 "Defter tutmak mecburiyetinde bulunan kimse ve işletmeye devam eden halefleri, defterleri son kayıt tarihinden ve saklanması mecburi olan diğer hesap ve kağıtları tarihlerinden itibaren on yıl geçinceye kadar saklamaya mecburdurlar."

36 TTK. mad. 66.